

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Оде́ський національний університет імені І. І. Мечникова
(повна назва вищого навчального закладу)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор

Ніколаєва М.І.
02 2022 р.

ПРОГРАМА державного іспиту
з історії культури

перший (бакалаврський)
(рівень вищої освіти)
спеціальність 034 Культурологія
(шифр і назва спеціальності)

факультет історії та філософії
(назва інституту, факультету)

2022

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет історії та філософії

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: кафедра культурології

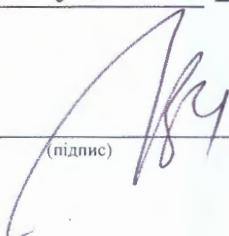
Затверджено навчально-методичною комісією факультету історії та філософії

Протокол № 7 від 15 лютого 2022 р.

Голова комісії (доц. Ковальський С.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Затверджено Вченою радою факультету історії та філософії

Протокол № 6 від 16. лютого 2022 р.

Голова Вченої ради (проф. Кушнір В. Г.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Зміст програми відображає основні курси, протягом яких вивчалися основні аспекти історії культури. До програми державного іспиту включені питання з курсів «Історія зарубіжної культури», «Історія української культури», «Культура ХХ століття», «Історія музики», «Історія театру», «Історія кіно», «Історія образотворчого мистецтва», «Історія зарубіжної літератури», спецкурсу «Типологія та хронологія культури». Зміст програми також передбачає знання культурологічних концепцій, в яких розглядається типологія та динаміка культурно-історичного процесу. Ці питання передбачають вільну орієнтацію у першоджерелах, де осмислюється історія світової та вітчизняної культури.

Метою програми є забезпечення необхідного теоретичного рівня професійної підготовки студентів-бакалаврів. Іспит повинен відобразити уявлення студентів про причини виникнення і закономірності розвитку світової культури, якісно – змістовну характеристику, конкретно – характеристику історичних форм побудування культури від первісності до ХХ століття. Крім того, студенти повинні розуміти роль культури в людському суспільстві, усвідомити цінність базових елементів культури і необхідність їх збереження і передачі наступним поколінням.

Програмні питання державного іспиту складені так, що студенти повинні у ході відповіді довести вміння аналізувати культурно-історичний процес і розглядати культуру як багаторівневу систему, що включає всі сфери діяльності людини та її продукти: матеріальне виробництво, науку, мистецтво, звичаї і звички народів.

Таким чином, завданням програми є систематизація усіх знань, отриманих студентами-бакалаврами в ході вивчення історії культури.

У переліку літератури основна увага приділяється навчальним виданням, які є найкориснішими з точки зору засвоєння змісту певних тем або підтем, а також виданням монографічного типу, що в найповнішій формі висвітлюють зміст заявлених у відповідних темах проблем.

Курс «Історія зарубіжної культури»

Тема 1. Культура Первісної доби та її особливості

Ранні етапи розвитку культури. Поняття Первісності, її особливість й хронологічні рамки.

Поняття «неолітичної революції» та її значення щодо становлення соціуму. Періодизації Первісності на підставі розвитку матеріальної культури. Періодизації Первісності на підставі антропологічної еволюції.

Характеристики Первісності як типу культури. Відмітні риси мислення первісної людини: синкретизм мислення, відсутність «Я-Буття» тощо. Поняття «хронотоп».

Формування первісних вірувань. Основні форми первісних вірувань та їхня характеристика. Співвідношення понять «вірування» і «релігії».

Е. Тайлор про виникнення ранніх форм вірувань. Анімістична концепція походження культури Е. Тайлора. Дж. Фрезер про місце магії в первісному суспільстві. Пережитки фетишизму, тотемізму, магії в сучасних світовій й національних релігіях.

Причини виникнення первісного «протомистецтва» та його особливості. Поняття «протомистецтва» і основні концепції його походження. Систематизація А. Брелем печерних малюнків Первісності й характеристика основних етапів його становлення: мустє, оріньяк, солютре, мадлен. Скульптурні пам'ятники Первісності: ідоли, кам'яні баби, «палеолітичні Венери».

Характеристики видів первісних поховань: мегаліти, менгіри, кромлех, дольмени.

Первісність і сучасність.

Тема 2. Характерні риси цивілізацій Давнього світу

Періодизація й хронологія культури Давнього світу.

Співвідношення понять «культура» і «цивілізація». Характеристики поняття «культура давніх цивілізацій».

Виділення в культурологічній науці низки подібних рис, що відрізняють цивілізації від ранніх, первісних культур.

Особливості технологічної «землеробської революції» у Давньому світі: поява рабів, класової структури, деспотії. Сакралізація влади й формування політезму. Формування культури «традиційного типу»: монументальність, канонічність, нормативність.

Ускладнення соціальної структури й поділ праці на фізичний і розумовий. Поява перших наукових знань.

Розвиток мистецтва, формування професійної художньої діяльності.

Тема 3. Культура Давнього Єгипту

Типологія й хронологія культури Давнього Єгипту. Відмітні риси культури Давнього Єгипту. Причини обумовленості «ідеї вічності» як основи світогляду Давнього Єгипту.

Особливості давньоєгипетського пантеону богів: співвідношення антропоморфізму й зооморфізму. Міф про Осіріса як ключовий міф культури. Заупокійний культ і традиції муміфікації тіла.

Особливості писемності в Давньому Єгипті. Наукові знання в Єгипті й система освіти. Правові норми в «Книзі мертвих».

Культовий характер давньоєгипетського мистецтва: піраміди, храми, образотворче мистецтво, література. Особливості побутового життя єгиптян та їхніх свят.

Вплив давньоєгипетської цивілізації на культуру інших народів.

Тема 4. Культура Давньої Месопотамії

Типологія й хронологія культури Месопотамії. Відмітні риси культури Месопотамії (або Дворіччя). Причини обумовленості «ідей тлінності» як основи світогляду Месопотамії.

Основні періоди розквіту культури Месопотамії: Шумеро-Аkkадський, Старовавилонський, Ассирійський, Нововавилонський, Перський. Їхні характерні риси.

Формування писемності й системи освіти. Зміна ідеї державності в Месопотамії: часткова десакралізація влади. Поява світських правових норм і формування тоталітарної держави. Звід «законів Хаммурапі» та їхня характеристика.

Зміна становища людини в Месопотамії: поява в міфології поняття «героя». Найдавніші міфи Дворіччя та їхній вплив на наступний розвиток світових релігій.

Зороастризм як державна релігія Сасанідського Ірану та її особливості.

Формування писемності, досягнення в області знань, пам'ятники художньої культури Дворіччя.

Тема 5. Культура Давнього Китаю

Типологія й хронологія культури Давнього Китаю. Самобутні риси культури Давнього Китаю: монголоїдна раса, домінування культів природи й предків.

Даосизм і конфуціанство як основні ідеологічні напрямки, засновані на слухняності, пріоритеті колективних інтересів, ідеї споглядальності, наслідуванні природі. «Теорія недіяння» як основний принцип даосизму. Переростання «культу предків» у культ покори старшим за віком і посадою в конфуціанстві. Вплив цих ідей на регламентацію повсякденного життя в Давньому Китаї. Становище жінки в Давньому Китаї. Відмінні риси національної психології в Давньому Китаї. Засвоєння в Давньому Китаї ідей буддизму.

Причини успіху Давнього Китаю в області наукового знання, численні відкриття в різних галузях знання: математиці, фізиці, астрономії, медицини, техніці.

Своєрідність художньої культури Давнього Китаю: архітектури, літератури, театру, прикладного мистецтва.

Тема 6. Культура Давньої Індії

Типологія й хронологія культури Давньої Індії. Особливості періодизації культури Давньої Індії. Заселення території Індостану. Харапська культура.

Вплив релігійних поглядів на культуру Давньої Індії. Культура індоаріїв. Література й філософсько-релігійні коментарі: Брахмані, Упанішади, Аран'яки. Епічна культура: Махабхарата й Рамаяна.

Виникнення брахманізму. Ключові поняття брахманізму: «сансара», «теорія переродження», «карма». Розподіл суспільства на соціальні групи – варни та їхнє закріплення в законодавстві: «Закони Ману».

Вплив джайнізму й буддизму на культуру Давньої Індії. Формування індуїзму як об'єднуючого початку всіх релігійних поглядів Давньої Індії.

Відкриття й винаходи в Давній Індії в різних галузях знання.

Своєрідність художньої культури Давньої Індії. Основні пам'ятники культури.

Тема 7. Культура Давньої Греції

Поняття «античність». Історичні передумови виникнення античної людини.

Періодизація культури Давньої Греції й характеристика основних етапів її розвитку: крито-микенського, гомерівського, архаїки, класики, еллінізму.

Особливості міфологічної картини світу в Давній Греції. Характеристики двох періодів у розвитку давньогрецької міфології: доолімпійський і олімпійський. Космологічний характер давньогрецької культури. Космос як втілення світового порядку, гармонії, міри й краси.

Відмітні риси Античного світу: відмова від культу загробного життя, сакралізація влади, зародження поліса й демократії, виникнення літератури, філософії та систематизація наукових уявлень. Формування уявлень про волю.

Характерні риси людини Давньої Греції та форми їхнього прояву: антропоцентризм, антропоморфізм, калокагатія, агоністичність, автаркія.

Особливості художньої культури Давньої Греції. Авторський характер мистецтва.

Еволюція давньогрецької літератури: аєди, рапсоди, лірична поезія, байка. Історична проза й Геродот як «батько історії».

Виникнення театру в Давній Греції як синтетичного мистецтва й рупора державної політики. Театр епохи класики. Есхіл як батько трагедії. Аристофан як основоположник грецької комедії. Театр Софокла як усвідомлення громадського обов'язку. Театр Евріпіда як «філософа на сцені». Ефекти «катарсису».

Місце пластичного мистецтва в грецькій культурі. Антропоцентричні мотиви в грецькій архітектурі: ордерна система. Характеристики основних архітектурних пам'ятників Давньої Греції.

Вплив Давньої Греції на наступний розвиток культури.

Тема 8. Культура Давнього Риму

Заснування міста Риму: міфи й наука. Етруські й грецькі джерела римської культури.

Періодизація культури Давнього Рима. Характеристики основних етапів давньоримської культури: царський період, період республіки, імперський період.

Прагматичність і доцільність як основні риси римської античності: інтенсивне дорожнє будівництво, спорудження акведуків, терм, клоак, винахід нового будівельного матеріалу – бетону.

Виникнення в Римі цілісної системи державності й законності – римського права. Встановлення в римській культурі пріоритету закону над владою. Сутність «Римської ідеї».

Особливості художньої культури Давнього Риму. Арки, зводи, куполи як характерні риси римського зодчества. Шедеври давньоримської архітектури. Амфітеатри, форуми, тріумфальні арки, купольні храми.

Особливості римського реалістичного скульптурного портрету. Римські досягнення в монументальному живопису – фресці й мозаїці.

Період розквіту давньоримської літератури й історіографії.

Два архетипи людської особистості, які формувала епоха античності: гармонійного в Греції, геройчного в Римі. Духовний світ античності як фундамент всієї майбутньої європейської культури.

Тема 9. Культура Середньовічної Європи

Особливості середньовічної культури Західної Європи. Три сили, що визначили культуру Середньовіччя та їхній вплив на становлення культури.

Християнство як духовна підставка європейської культури, монотеїзм і теоцентризм. Соціально-історичні умови поділу християнства на три галузі: православ'я, католицизм і протестантизм. Принципова різниця між Східним і Західним християнством. Роль греко-римських традицій у становленні Середньовіччя. Дух варварсько-німецького елементу та його вплив на культуру.

Характеристика основних рис Середньовіччя. Хронологічні рамки західноєвропейського Середньовіччя. Два концептуальних підходи до оцінки культури Середньовічної Європи.

Три основних періоди розвитку західноєвропейського Середньовіччя та їхня характеристика: раннє, класичне, пізнє. Основні суб'екти раннього Середньовіччя: чернецтво, селяни, ремісники. Основні суб'екти класичного періоду: лицарі й «школоїрі». Хрестові походи та їхній вплив на культуру. Пізній період: криза католицизму, занепад середньовічної культури. Поняття «сміхова культура».

Міська культура. Наука й освіта в Середні століття. Виникнення університетів.

Вплив християнського віровчення на характер художньої культури Середньовіччя. Особливості середньовічної архітектури, скульптури, живопису, музики. Література Середньовіччя: житія святих, сказання, епос, історичні хроніки, лицарські романі, поезія вагантів. Два періоди у розвитку середньовічного театру.

Тема 10. Культура епохи Відродження й Реформації

Концептуальні підходи до розуміння сутності Відродження в сучасній науці. Історико-культурна періодизація епохи Відродження.

Термін «гуманізм» як відображення антропоцентризму Ренесансу, що відроджувала ставлення до дійсності епохи античності.

Виникнення уявлення про те, що деміургом є не тільки Бог, але і його творіння – людина. Суперечливий характер концепцій про свободу волі: Н. Макіавеллі, Т. Мор, Т. Кампанелла, Е. Роттердамський.

Відображення ідей Відродження в літературній творчості й образотворчому мистецтві. Титани Відродження.

Реформація як суспільно-політичний і релігійний рух. Вчення М. Лютера й Ж. Кальвіна та їхня роль у виникненні третьої галузі християнства – протестантизму. Особливості протестантської етики. Її роль у розвитку капіталістичних відносин.

Відродження й Реформація: характер протиріч. Секуляризація як підсумковий результат Відродження й Реформації.

Тема 11. Особливості культури XVII століття. Епоха Бароко

Періодизація й хронологічні рамки культури Модерну. Процес секуляризації культури. Становлення нового світогляду: орієнтація на науку, народження перспективного мислення.

Суперечливий характер культури XVII століття. Особливості соціально-політичної та економічної картини в Європі. Перехідний характер культури XVII століття.

Великі географічні відкриття та їхній вплив на культуру. Зміна загальнонаукової картини світу. Характер наукової революції XVII століття та її вплив на подальший розвиток європейської культури. Наукові досягнення, видатні вчені та філософи XVII століття.

XVII століття як «століття емоцій». Бароко: культурологічна епоха й художній стиль.

Поява світських тенденцій у стилі бароко, його еклектика, динаміка, емоційна насиченість. Відмітні риси стилю Бароко в архітектурі, живопису, театральному мистецтві й літературі.

Тема 12. Культура епохи Просвітництва

Хронологічні рамки епохи Просвітництва. Поняття «Просвітництво» і його широкий зміст.

Просвітництво як третій після Відродження й Реформації духовний переворот, що остаточно покінчив із середньовічною системою цінностей. Три головних ознаки культури Просвітництва. Культ розуму й віра в необмежені можливості людини. Проголошення волі, рівності й братерства. Історичний оптимізм.

Демократичний характер культури епохи Просвітництва. Особливість філософських поглядів епохи Просвітництва.

Суперечливий характер культури епохи Просвітництва.

Мистецтво епохи Просвітництва і його світський характер. XVIII століття як століття становлення класичної музики й світського оперного театру. Література та її багатожанровість. «Просвітницький роман» як відображення духу часу культури XVIII століття.

Поява стилю сентименталізму як реакції на надмірну розважливість епохи. Ідеалізація патріархальності.

Поява в архітектурі й прикладному мистецтві нового світського вишукано-аристократичного стилю «рококо».

Тема 13. Класицизм як стильовий напрямок західної культури

Класицизм і романтизм як два ведучі художні стилі культури західної Європи кінця XVIII – початку XIX століття і як два опозиційні світогляди цієї епохи.

Визначення стилю «klassizism». Два етапи в розвитку класичного стилю та їхня характеристика. Принципи класицизму й ідеї філософського раціоналізму.

Естетика класицизму. Установа на ієрархію жанрів. Концепція художнього твору як плоду розуму й логіки. Нормативні правила класицизму в архітектурі, скульптурі, живопису, літературі.

Суспільно-виховні функції класичного мистецтва. Зразковий громадянин батьківщини як головний герой у класицизмі.

Утопічні риси стилю класицизму. Переродження стилю класицизм в академізм.

Тема 14. Романтизм як стильовий напрямок західної культури

Романтизм як епоха подолання однобічності раціоналізму. Романтизм та його ідейне ядро: конфлікт особистості з дійсністю. Виникнення філософії романтизму. Романтичний світогляд та його вплив на всі сфери духовної культури.

Інтерес до індивідуальності – відмітна риса романтизму. Романтик як бунтар, що відкидає дійсність заради позицій вищого ідеалу. Головний герой романтизму – виняткова особистість у виняткових обставинах.

Ідеалізація романтизмом культури Середньовіччя. Спільність «героя романтизму» зі світоглядом середньовічного лицаря.

Суперечливий характер прояву пафосу волі й індивідуалізму в романтичній концепції світу й людини.

Формування стилістики романтизму в літературі, музиці, садово-парковому

мистецтві, зодчестві малих форм.

Відмітні риси романтичного стилю у всіх видах мистецтва. Звернення художників романтичного стилю до народної культури й фольклору.

Причини відсутності стилістичних форм романтизму в архітектурі.

Тема 15. Реалізм як новий тип художньої концепції світу

Особливість соціально-історичних умов у західній Європі в другій половині XIX століття та їхній вплив на розширення предмету мистецтва і його естетичних цінностей. Зміна головного предмету мистецтва - людина та її суспільні зв'язки.

Виникнення нового типу художньої концепції світу – реалізму. Реалізм як союзник романтизму в боротьбі проти ідеалізації буржуазних відносин, за національну й історичну своєрідність творів мистецтва. Колорит місця й колорит часу в стилі реалізму.

Головний принцип стилю реалізму: показ правдивості деталей і показ типових характерів у типових обставинах. Головний герой реалізму: типовий представник того або іншого соціального середовища.

Провідне місце літератури в розкритті ідейної спрямованості реалізму. Становлення критичного реалізму. Твори європейських письменників-реалістів як скарбниця світової літератури, котрі пронизані ідеями гуманізму й соціальної справедливості.

Прояв реалістичних тенденцій у театрі, музиці й образотворчому мистецтві. Поширення реалістичного портретного й пейзажного живопису, сцен з народного й побутового життя, історичних сюжетів національної культури.

Спецкурс «Типологія та хронологія культури»

Тема 1. Культурно-історичний процес і альтернативні підходи до його розуміння

Два основні підходи до типології й періодизації культурно-історичного процесу. «Однолінійність» і «полілінійність» у розумінні культурно-історичного процесу.

Класифікації концепцій типології культурно-історичного процесу. Характеристика «універсальних» і «локальних» концепцій культурно-історичного процесу. «Універсалістські» концепції культури як вираження загальнолюдських гуманістичних ідеалів. Виділення «самоцінності культур» у локальних підходах до культурно-історичного процесу. Негативні сторони обох концепцій.

Західноєвропейська філософія XVIII–XIX століть: пошуки загальних законів історії. Аналіз першої історичної теорії пізнання культурного розвитку людства Дж. Віко. Тлумачення суспільного прогресу як руху від нижчих форм суспільства до вищих. Вчення К. Сен-Сімона й О. Конта. Альтернативні підходи до тлумачення суспільного прогресу.

Тема 2. Ідея культурно-історичного прогресу у філософській системі Г.Гегеля

Концепція всесвітньої історії Гегеля як методологічна основа універсалістського обґрунтування культурно-історичного процесу. Категорія «воля» як ключова категорія в концепції Гегеля. Розвиток свідомості волі як критерій історичного прогресу.

Гегелівське обґрунтування розподілу історії на чотири етапи. Особливості розподілу Гегелем культурно-історичного процесу на чотири типи: східний, грецький, римський, німецький. Наукова обґрунтованість концепції Гегеля про західноєвропейську культуру як про вищий етап розвитку людської культури.

Вплив концепції Гегеля на наступні теорії пізнання культурно-історичного процесу.

Тема 3. Суспільно-економічна формация як критерій виділення історичного типу суспільства в марксизмі

Центральні ідеї матеріалістичного розуміння історії марксизму: існування об'єктивних законів історії, котрі визначають роль матеріального виробництва в розвитку суспільства, залежність суспільної свідомості від суспільного буття.

Поняття суспільно-економічної формациї як історичного типу суспільства й культури. Характеристика п'яти формаций, які виділяються марксизмом. Формації: первіснообщинна, рабовласницька, феодальна, капіталістична. Поняття «культурної революції» у марксизмі як рушійної сили розвитку історії.

Критичний аналіз типології культури в марксизмі.

Тема 4. Концепція «осьової епохи» К. Ясперса

К. Ясперс як представник екзистенціальної філософії. «Межова ситуація» як ключове формулювання, що виражає підхід К. Ясперса до періодизації та типології культури.

Відмінність концепції К. Ясперса від інших «універсалістських» концепцій. Основні принципи розподілу історії на чотири періоди в концепції К. Ясперса.

Поняття «осьового часу» та його культурологічна сутність. Хронологічні рамки «осьового часу» та їхня обґрунтованість. «Осьовий час» і відкриття особистості. Ясперс про «велику альтернативу»: вибір демонічного або божественного. Ясперс про неминучість нового «осьового часу». Обґрунтування К. Ясперсом принципу універсальності культури.

Концепція К. Ясперса крізь призму критичного аналізу.

Тема 5. Культурно-історичні типи в концепції М. Я.Данилевського

Новий погляд на історію М. Я. Данилевським. Обґрунтування Данилевським нерівномірності розподілу історії на стародавню, середньовічну й нову, заперечення європоцентризму й однолінійності історичного прогресу.

Концепція М. Я. Данилевського про культурно-історичні типи й розходження між народами. Особливість класифікації культурно-історичних типів Данилевського та їхня хронологія. Розподіл типів культури на «відокремлені» і «спадкоємні».

М. Я. Данилевський про життєвий цикл культурно-історичних типів. Поняття культурної «апатії». Новий зміст поняття «прогрес» у концепції Данилевського.

Характеристика трьох варіантів взаємодії культур: «прополки», «щеплення», «ґрунтового добрива».

Теоретичні побудови Данилевським проблем майбутнього Росії. Суперечливий характер уявлень Данилевського про слов'янський культурно-історичний тип яквищий тип цивілізації.

Значення ідеї полілінійності М. Я.Данилевського для культурології ХХ століття.

Тема 6. Культурно-історична монадологія О. Шпенглеря

Життя й смерть культур у концепції Шпенгlera. Твердження про «замкнутість світів» та їхну взаємонепроникливість.

О. Шпенглер про нелінійний характер історичного процесу. Обґрунтування Шпенглером життя й смерті культур, їхньої замкнутості й взаємонепроникливості.

Типологія культури О. Шпенгlera. Обґрунтованість виділення «восьми великих культур».

Ключові поняття в концепції Шпенгlera: «душа» культури й «прасимвол» культури.

Характеристика Шпенглером «аполлонійського», «магічного», «фаустовського» типу культури. О. Шпенгler про основні риси й майбутні перспективи російської культури.

Шпенгler про цивілізацію як помирачу культуру. Порівняльна характеристика понять «цивілізація» і «культура» у концепції О. Шпенгlera.

Виокремлення Шпенгlerом основних причин занепаду Європи.

Критика системи ідей Шпенгlera. Цінність праці Шпенгlera «Присмерк Європи».

Тема 7. Теорія замкнутих цивілізацій А. Тойнбі

Уявлення А. Тойнбі про «поле історичного дослідження». Поняття «цивілізації» як основної одиниці історії в концепції А. Тойнбі.

Особливості типології цивілізацій А. Тойнбі. Тривалість існування окремої цивілізації.

Відмінність цивілізацій від примітивних суспільств: статичність і динамічність. Причини тривалості примітивних суспільств. «Мімезис» як одне із ключових понять у концепції Тойнбі.

Дії механізму: Виклик-і-Відповідь. Характеристика викликів, що стимулюють генезис цивілізацій: кліматичні зміни, удар, зовнішній тиск, соціальні обмеження.

Тойнбі про «творчі меншості», «інертні маси» і долі цивілізацій. Тойнбі про шляхи виходу із соціального тупика.

Проблема прогресу в концепції Тойнбі. Тойнбі про роль цивілізацій у зміні релігій. Актуальність ідей ученого для сучасного світу.

Тема 8. Концепція культурних суперсистем П. Сорокіна

Культура як предмет наукового дослідження в концепції П. Сорокіна.

Методологічні установи П. Сорокіна на вивчення культурно-історичного процесу. Сорокін про соціальну й культурну динаміку.

Два аспекти культури: внутрішній і зовнішній. Цінності як головні критерії для розрізнення типів культури.

Типологія культури Сорокіна. Характеристика ідеаціональної, сенситивної, ідеалістичної культур. П. Сорокін про закономірності культурно-історичного процесу.

П. Сорокін про кризу сучасної культури. Наукове значення теорії П. Сорокіна.

Тема 9. Сучасні концепції типології культурно-історичного процесу

Методологічні програми Ф. Фукуями й С. Хантінгтона.

Зміст поняття «історія» у Ф. Фукуями. Зв'язок ідей Фукуями з концепцією Гегеля про культурно-історичний процес.

Типологія культури Фукуями та його ідеї про «універсальну історію». Концепція Фукуями як сучасна інтерпретація універсалістського підходу до історії.

Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона. Дихотомічний характер концепції Хантінгтона. Поліцивілізаційна типологія культури Хантінгтона.

Зв'язок моделі Хантінгтона з методологією А. Тойнбі. Концепція Хантінгтона як сучасна інтерпретація локального підходу до історії.

Курс «Історія української культури»

Тема 1. Витоки української культури

Особливості первісної культури на території України (палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт). Найдавніші археологічні культури на теренах України. Первісні релігійні вірування. Виникнення землеробства та скотарства на території України. Землеробські звичаї та народний календар.

Феномен трипільської культури. Культура мідно-бронзової та залізної доби (кіммерійці, скіфи, сармати, антична епоха Причорномор'я). Античні міста на Півдні України. Утворення праслов'янських, германських, прибалтійських народів.

Особливості культурогенезу слов'янських племен. Найважливіші ознаки археологічних культур на території України I тис. н.е.: зарубинецької, зубрівської, вельборської, черняхівської, київської, райковецької та інших, що хронологічно передували культурі доби Русі-України. Матеріальна та духовна культура дохристиянської Русі. Політейстичні релігійні вірування давніх слов'ян.

Тема 2. Культура Русі-України

Специфіка та характерні риси дохристиянської культури Русі-України. Взаємозв'язок давньоруської культури з культурою Візантії. Поняття культурної своєрідності. Перейняття і творча переробка на слов'янському ґрунті православ'я і книжкової освіти як сутності візантійської культури.

Християнство та його історико-культурне значення. Жанри та види мистецтва. Мозаїки та фрески. Іконопис. Особливості давньоруського малярства. Ювелірне мистецтво. Музика. Розвиток містобудування. Розвиток ремесла. Введення писемності і розвиток освіти (брати Кирило і Мефодій). Освіта Русі-України за князів Володимира Великого і Ярослава Мудрого. Розвиток писаного права на Русі – кодекс законів «Правда Руська».

Пам'ятки оригінальної літератури Русі-України. Митрополит Іларіон. К. Туровський, К. Смолятич, Д. Заточник. Літописець Нестор «Повість временних літ» (1113–1116 pp.). «Слово о полку Ігоревім» (1185–1187 pp.) як шедевр тогочасної світової літератури. Ізборник Святослава (1073 і 1076 pp.) – перший бібліографічний довідник на Русі. Гуманістичні ідеї усної народної творчості. Житійна література. Києво-печерський патерик.

Освіта Русі-України за князів Володимира Великого і Ярослава Мудрого. Розвиток писаного права на Русі – кодекс законів «Правда Руська».

Історичне значення культури Русі-України.

Основні культурні регіони в період розпаду централізованої держави, їх взаємовпливи.

Тема 3. Культура Галицько-Волинської Русі (XII–XIV ст.)

Соціально-історичні умови розвитку культури Галицько-Волинської Русі та її характерні риси. Культура Галицько-Волинського князівства як синтез давньоруської та європейської культур. Релігійний чинник у розвитку культури Галицько-Волинського князівства.

Освіта і письменство. Школи: приходські, парафіяльні, церковні. Центри переписування книжок, літописів; Кормча книга, Галицько-Волинський літопис (книжник Кирило). Княжі і боярські грамоти, листи.

Ремесла, декоративне та ужиткове мистецтво. Архітектура, скульптура і малярство. Галичина як перехідна ланка у засвоюванні архітектурно-декоративних елементів візантійсько-романського стилю на землях Русі.

Значення культури Галицько-Волинської Русі.

Тема 4. Основні віхи історії і здобутки української культури у XIV - XVI ст.

Соціально-політичні та історичні обставини розвитку культури України в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемантійського. Руська мова як мова державного управління, літературної творчості та спілкування.

Особливості національно-культурного та релігійного життя українського народу в умовах польсько-литовського панування. Міжконфесійні суперечності.

Зачинателі ренесансного гуманізму в Україні XV-XVI ст. (Павло Русин з Кросна, Станіслав Оріховський-Роксолан, Юрій Дрогобич та ін.). Перекладна література. Перші наукові трактати. Виникнення освітніх закладів. Іконопис. Архітектура. Малярство. Початок кириличного книгодрукування. Діяльність І. Федорова.

Культурно-освітні осередки як центри існування ренесансної культури. Острозька академія. Києво-Могилянська колегія яквищий навчальний заклад західноєвропейського типу. Філософія та гуманітарні науки. Поширення наукових знань: Йосип Кононович Горбацький, Інокентій Гізель, Памво Беринда, Мелетій Смотрицький, його граматика старослов'янської мови (1619 р.). Вчений гурток Києво-Печерської Лаври.

Розвиток літературної творчості. Письменники Острозької та Львівської братських шкіл. Полемічна література (Герасим Смотрицький, Іван Вишенський та ін.). Патріотичні й гуманістичні ідеї в поезіях Касіяна Саковича та Кирила Транквіліона-Ставровецького.

Народна ікона. Львів як центр ренесансних впливів в Україні. «Золотий вік» Львівського архітектурного ренесансу. Іконопис. Театральне мистецтво. Розвиток української професійної та народної музики. Кобзарство. Історичні пісні й козацькі думи

Тема 5. Українська культура у XVII - XVIII ст.

Історичні умови культурного життя народу України. Витоки козаччини. Козацька культура як унікальне явище, її «барокове забарвлення». Церковно-релігійне життя запорізького козацтва. Система освіти. Художнє життя Запорізької Січі. Думи та історичні пісні. Кобзарство як специфічний український культурний феномен. Освіта і наука. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії.

Джерела і основні риси українського бароко. Особливості барокової літератури. Г. С. Сковорода як видатна постаття української баркової культури. Ораторсько-проповідницька проза, мемуарно-історичні твори, козацькі літописи: Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Полемічна література. Д. Вишенський. Розвиток баркової поезії. Баркова архітектура на території України: ранній і пізній періоди. Образотворче, декоративне і прикладне мистецтво. Бароко в живопису (М. Петрахнович, І. Руткович), розвиток парсунного портрету і гравюри (О. Тарасевич, Л. Тарасевич, І. Щирський.). Театральне мистецтво (розвиток шкільної драми) та музична культура (Д. Бортнянський, М. Березовський, А. Ведель). Поширення хорового (партесно-хорального) співу.

Зміни у сфері побутової культури: вдосконалення сільськогосподарських та ремісничих знарядь праці; нові засоби пересування; види безсистемних і регулярних поселень; одяг народний і одяг панський. Трансформація громадської організації народу і зміни в українській сім'ї.

Тема 6. Українська культура в XIX ст.

Культурно-національне питання в Україні у XIX ст. як три етапи національного руху: Перший – період збирання спадщини, академічний, або шляхетський етап (кінець

XVIII–40–ві pp. XIX ст.).

Другий – українофільський, або культурницький (народницький) етап (1840–1880).

Третій – політичний, або модерністський (1880–1914).

Загальні тенденції розвитку культури України в XIX ст. Сутність феномена українського національно-культурного відродження, його періодизація. Головні центри розвитку української культури. Просвітницькі ідеї в культурі України. Освіта і наука в першій половині XIX ст. на території України. Відкриття шкіл, народних училищ. Розвиток науки та філософської думки. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. «Історія русів». Вплив західноєвропейського вільнодумства та ідей романтизму в Україні. Діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Діяльність М. Костомарова та П. Куліша.

Класицизм і романтизм, особливості їх прояву в українській культурі. Українська література першої половини XIX ст. Творчість Т.Г. Шевченка та його роль в розвитку української культури. Архітектура та скульптура, живопис і графіка України першої половини XIX ст. Український театр і музика першої половини XIX ст. Зв'язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури.

Особливості української культури другої половини XIX ст. Вплив складних політичних умов у другій половині XIX ст. на розвиток української культури. Заснування у Львові культурно-освітніх товариств («Просвіта», «Наукове товариство ім. Т. Шевченка»), українських видавничих спілок. Харківський, Київський, Новоросійський університети як наукові центри. Розвиток освіти України в другій половині XIX ст. Діяльність «Руської трійці» як напівлегального демократично-просвітницького і літературного об'єднання. Культурно-просвітницька діяльність «Громади». Провідна роль «Просвіти» у громадському і культурному житті.

Традиції та новації в українській культурі. Реалізм як провідний напрям української культури другої половини XIX ст. Розвиток драматургії і театрального мистецтва. Театр корифеїв. Видатні актори М. Заньковецька, М. Садовський, П. Саксаганський. Загальна характеристика українського образотворчого мистецтва та архітектури, стилі міського та промислового будівництва. Музичне мистецтво України другої половини XIX ст. Внесок М. Лисенка в розвиток української музики.

Тема 7. Українська культура XX – початку ХХІ ст.

Соціокультурна ситуація на території України на початку ХХ ст. Вплив модернізму на розвиток української культури початку ХХ ст. Освіта і наука. Український модерн. Творчість братів Кричевських. Стильові та жанрові особливості українського живопису. Творчість митців народницького реалізму М. Пимоненка, С. Світłославського, М. Івасюка, С. Васильківського, М. Самокиша, І. Їжакевича, І. Труша. Творчість митців, орієнтованих на новітні європейські напрями (О. Мурашко, М. Бурачек та ін.). Г. Нарбут та його учні. Творчість митців - зачинателів нових течій у світовому мистецтві (О. Архипенко, К. Малевич, О. Богомазов, В. Пальмов, М. Бойчук).

Особливості розвитку літератури (І. Франко, П. Грабовський, М. Коцюбинський). Український неоромантизм (М. Вороний, Леся Українка); своєрідність українського експресіонізму (П. Карманський, В. Стефаник). Український авангард 1900–1910 рр. Групи «Молода Муз» (Б. Лепкий, П. Карманський та ін.), «Українська хата» (М. Вороний, Г. Чупринка та ін.).

Українська архітектура, скульптура і живопис початку ХХ ст. Особливості розвитку музики на початку ХХ ст. Футуризм у малярстві та поезії (В. Єрмолов, М. Семенко та ін.).

Загальні риси і періодизація української культури радянського періоду. Наука та освіта. Створення Української Академії наук, наукові досягнення В. Вернадського, Д. Багалія, М. Кащенка, О. Фоміна та ін. М. Грушевський, його громадська і наукова діяльність.

Досягнення української культури в 1917- 1933 рр. Основні українські літературні течії 20-х років і їх представники. Видання журналів («Музагет», «Мистецтво», «Шляхи мистецтва»), збірників та альманахів («Гроно», «Буяння» та ін.). Створення мистецьких спілок: «Плуг» (С. Пилипенко, А. Головко, П. Панч та ін.), «Гарт» (В. Еллан-Блакитний, В. Сосюра, П. Тичина, М. Хвильовий та ін.) і груп: футуристів («Нова генерація»), неокласиків (М. Зеров, М. Рильський, П. Филипович, М. Драй-Хмара та ін.), символістів («Біла студія»),

конструктивістів («Авангард»), пролетарських письменників (ВАПЛІТЕ). Досягнення в театральному мистецтві та кіно (Лесь Курбас, О. Довженко), театр «Березіль», драматургія М. Куліша.

«Розстріляне відродження» 20-30-х рр. та його трагічні наслідки для української культури. Український мистецький авангард та його доля в 30-ті роки. Соцреалізм в українській культурі. Культура України під час другої світової війни. Культура України в післявоєнний період. Створення нових вищих навчальних закладів і розширення мережі науково-дослідних установ у повоєнні часи. Розвиток науки і техніки

Основні риси розвитку української культури у другій половині ХХ ст. Поява нових творів літератури і драматургії (А. Малишко, О. Гончар, М. Бажан, Остап Вишня та ін.). Творчість композиторів Г. Майбороди, С. Людкевича та ін. Особливості архітектури та образотворчого мистецтва повоєнних часів. Створення закладів професійно-технічного навчання для підготовки робітничих кадрів. «Хрущовська відлига» і рух «шістдесятників». Література дисидентського напрямку. Досягнення художньої культури: література, кіномистецтво, музика, живопис, народна культура. Розвиток кіно і театрального мистецтва (С. Параджанов, К. Муратова, Л. Биков, Н. Ужвій, Д. Гнатюк, Є. Мірошниченко та ін.). Розквіт музично-естрадного мистецтва (В. Івасюк, Н. Яремчук, С. Ротару, В. Зінкевич та ін.). Втрата національної своєрідності в архітектурі містобудування (масові житлові забудови). Традиції українського народного живопису у творах Т. Яблонської та В. Зарецького. Розвиток ужитково-декоративного мистецтва (вироби народних майстрів). Культура повсякденності.

Тема 8. Сучасна українська культура

Зміна соціально-політичної парадигми в Україні в 90-х роках і становлення нової соціокультурної дійсності. Основні фактори, тенденції та риси сучасної української культури. Нові художні явища в мистецтві кінця 80-х років ХХ ст. - початку ХХІ ст. Наростання кризових явищ у культурі глобалізованого світу.

Постмодернізм в сучасній українській культурі. Українські літературні традиції в творчості сучасних письменників. Традиція і новації в сучасному українському театральному та кіномистецтві. Сучасна українська музика. Феномен масової культури і її вплив на український культурний простір. Експансія американської «маскультури». Проблема культурного відчуження: поляризація відношень «елітарна культура – народна культура».

Культура української діаспори. Перспективи розвитку культури в українській державі.

Курс «Історія образотворчого мистецтва»

Тема 1. Особливості художнього мистецтва Давнього Світу.

Головні життєві інтереси й погляди первісних мисливців, їхні космологічні уявлення, одухотворення сил природи (анімізм) і культ тварин – праپредків роду (totemізм). Форми первісного мистецтва – наскальні й печерні рельєфні, гравіровані та живописні зображення (фігури тварин – об'єктів мисливства, сповнені руху і життя; схематичні людські фігури), жіночі статуетки з гіпертрофованими формами, скульптурні фігури тварин, заглиблені в землю житла.

Громадські поселення, свайні будівлі, мегалітичні гіантські культові комплекси з величезного каміння. Кераміка і ткацтво. У зображеннях людини і тварини – риси узагальнення, стилізації, з'явились знаки, символи абстрактних понять.

Мистецтво Стародавнього Єгипту. Особливості архітектури, піраміди, храми в Луксорі та Карнаку.

Скульптурні пам'ятки давньоєгипетського мистецтва, фігури сфінксів. Загальні риси зображення людини в образотворчому мистецтві Єгипту. Основна специфіку мистецтва періоду правління Ехнатона (Амарнський період).

Тема 2. Особливості архітектури та скульптури античної Греції.

Крито-мікенське мистецтво, особливості архітектури Кносського палацу. Основні риси пластики, живопису і декоративно-прикладного мистецтва крито-мікенської культури.

Характеристика скульптури грецької архаїки, фігури кор та курсів.

Грецька класика – у поняттях і образах архітектури. Ордер в архітектурі (дорійський, іонійський, корінфський). Формування і трансформації канонів у скульптурі різних періодів класики – ранньої, зрілої та пізньої.

Особливості елліністичного мистецтва, яке наслідує класичний період античної Греції і відрізняється від нього.

Тема 3. Особливості архітектури та скульптури античного Риму.

Мистецтво Стародавнього Риму, характеристика найоригінальнішої художньої форми того часу – портрету. Психологізм, реалістичність трактування образу, індивідуалістичність давньоримського портрету. Типові риси давньогрецької і давньоримської скульптури.

Основні споруди Стародавнього Риму (колона Трояна, Пантеон, Колізей).

Основні художні особливості Помпейських розписів.

Тема 4. Художнє мистецтво Середньовіччя.

Художня культура Візантії. Собор Св. Софії у Константинополі. Особливості його архітектури, самобутність художнього вирішення мозаїк і фресок цього собору як головного храму Візантійської імперії. Іконопис.

Специфіка романського мистецтва, романська архітектура. Синтез мистецтв, що є характерним для мистецтва цього періоду. Особливості конструкції романського храму, його символіка (хрестоподібна структура).

Готичне мистецтво, готична архітектура. Особливості конструкції храму, інші форми релігійного мистецтва – вітражі, готична скульптура, у її специфіці.

Тема 5. Гуманістичні ідеали Ренесансу та їх відображення у мистецтві.

Сутність гуманістичних ідеалів, які народилися і сформувалися в культурі доби Ренесансу. Противага і боротьба з попередніми цінностями середньовічної свідомості. Становлення культу людини і земного буття, затвердження ідеалів свободи особистості, її творчого начала.

Особливості Проторенесансу або доби Треченто (XIV ст.). Джотто ді Бондоне.

Період Раннього Відродження або Кватроченто, (XV ст.). Мазаччо, Ботічеллі, Донателло, П'єро дела Франческо, Мантеня.

Високий Ренесанс або Чінквеченто (XVI ст.). Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело. Гуманістичні ідеали Ренесансу.

Особливості венеційської школи живопису (Крівеллі, Белліні, Джорджоне, Тиціан, Веронезе, Тінторетто).

Тема 6. Основні стилістичні напрямки мистецтва Модерну.

Мистецтво Модерну – чимале розмаїття стилістичних напрямів, бароко, класицизм, реалізм. Основні риси бароко як стилю – особливості архітектури, скульптури, живопису, декоративно-прикладного мистецтва. Контрастність, експресія, бурхливий драматизм і динамізм бароко у фламандському мистецтві XVII ст., на прикладах творчості Рубенса, Йорданса, портретів пензля Ван Дейка.

Мистецтво Голландії XVII ст. Творчість Франса Хальса. Своєрідність натюрморту та пейзажу як принципово нових жанрів живопису. Творчість Рембрандта – біблійна та міфологічна тематика його полотен. Творчість Вермеєра Дельфтського – поєднання суперечливих між собою стилістичних елементів. Творчість Яна Стенса – увага до кольору, світлових, просторових рішень з жанровими, буденними сюжетами.

Основні риси класицизму – художній досвід архітектури, скульптури, живопису. (Французьке мистецтво XVII ст.: Пуссен, Лоррен.)

Складність художніх взаємозв'язків у мистецтві Модерну, зокрема, поєднання і переплетіння традицій класицизму, реалізму, бароко у мистецтві Італії XVIII ст.: Гварді, Каналетто, Тьєполо; реалізму, рококо, класицизму у мистецтві Франції XVIII ст.: Ватто, Фрагонар, Шарден, Гудон; реалізму і рококо в англійському живописі і графіці 18 ст.: Хогарт, Гейнсборо, Рейнолдс.

Тема 7. Нові напрямки у західній культурі кінця XIX сторіччя.

Нові мистецькі напрямки у західній культурі кінця XIX сторіччя.

Особливі місце імпресіонізму: Моне, Мане, Дега, Ренуар, Піссарро, Сіслей – зображення явищ природи на пленері і сцен людського життя безпосередньо у звичайних

обставинах. Елементи опоетизування буденності у творах імпресіоністів за рахунок очищення палітри, увага до світла та його взаємодії з кольорами.

Основні досягнення мистецтва постімпресіонізму, творчість головних фігур мистецького життя того часу – Сезанна, Ван Гога, Гогена.

Тема 8. Особливості розвитку образотворчого мистецтва ХХ сторіччя.

Особливості розвитку образотворчого мистецтва ХХ сторіччя – поліморфний і різноманітно спрямований характер його буття.

Поняття і основні особливості модернізму. Течії, напрямки та персоналії, які найбільше його характеризують: фовізм (Матісс, Марке), кубізм (Пікассо, Брак), футуризм Італії (Боччоне, Карра, Балла, Северині), дадаїзм, сюрреалізм (Пікабіа, Дюшан, Далі), неопримітивізм (М. Шагал, П. Клеє), абстракціонізм (В. Кандинський, О. Архіпенко).

Антимодерністські рухи другої половини ХХ століття. Тенденції художньої творчості постмодерністської доби.

Курс «Історія музики»

Тема 1. Музика як вид мистецтва

Музика в системі культури. Музика як форма суспільної свідомості. Теорії походження музики. Часова та інтонаційна природа музики. Одноголосна та багатоголосна музика (поліфонічна, гомофонно-гармонічна). Різновиди музики: вокальна та інструментальна. Музичні інструменти. Класифікація музичних жанрів. Програмна музика. Класична та народна музика.

Тема 2. Музичне мистецтво Давнього світу.

Музична культура античності. Синкретизм музики та інших видів мистецтва. Музика в поетичних жанрах та в класичних трагедіях (Есхіл, Софокл, Евріпід). Музичні інструменти та лади. Музично-теоретичні погляди античності: Платон, Аристотель, Піфагор. Музична культура Давнього Єгипту, Китаю, Риму, Візантії.

Тема 3. Музична культура середньовіччя та доби Відродження.

Музична культура раннього середньовіччя. Обумовленість розвитку музичного мистецтва світоглядом людства. Псалмодії, мелізматичний спів, гімни. Григоріанський хорал. Поява музично-теоретичних трактатів, присвячених дослідженню музики (Боецій, Августин, Фома Аквінський). Гвідо з Ареццо. Гільдегарда фон Бінген. Трубадури, трувери, мінезингери. Розвиток багатоголосся. Школа Нотр-Дам: Леонін, Перотін. Ars nova у Франції. Гійом де Машо.

Музично-естетична думка доби Відродження. Творчість Дж. Палестріни, Андреа та Джованні Габріелі. Меса, мотет, канон. Нідерландська поліфонічна школа. Гійом Дюфаї, Жослен Депре. Інструментальна музика: лютня, орган.

Тема 4. Музична культура XVII - першої половини XVIII ст.

Мадrigальна та опера творчість К. Монтеверді. Опера-серія та опера-buffa. Опера-серія в Італії, Англії та Франції: А. Скарлатті, Г. Персел, Ж. Б. Люллі, Ж. Ф. Рамо. Опера-buffa: Дж. Б. Перголезі. Інструментальна музика: розвиток ідеї програмності та тематизму. Принципи стилю бароко. Італійська інструментальна музика. А. Кореллі (1653-1713) – основоположник італійської скрипкової школи, Дж. Тартіні, Д. Скарлатті. Концерти та опери А. Вівальді. Французька клавесинна музика. Німецька органна школа. Жанр канцати та ораторії в німецькій музиці.

Тема 5. Творчість Й.С.Баха та Г.Ф.Генделя як вершина розвитку музики бароко.

Загальна характеристика творчості Г. Ф. Генделя (1685-1759). Монументально-героїчний стиль. Ораторіальна творчість, структура, драматургія, роль поліфонії та гармонії. Загальна характеристика творчості І. С. Баха (1685-1750). Духовно-релігійна спрямованість творів. Символіка творчості І. С. Баха. Вокально-інструментальні жанри, канцатно-ораторіальні твори, органні твори, клавірні твори (ДТК).

Тема 6. Музична культура класицизму (друга половина XVIII ст.).

Новий герой XVIII ст. – культ розуму. Реформа оперного мистецтва (К. В. Глюк): драматичний конфлікт та драматичний розвиток. Народження європейського симфонізму: Й. Гайдн, В. А. Моцарт, Л. ван Бетховен. Загальна характеристика творчості класицистів,

жанрове коло. Будова сонатно-симфонічного циклу, принципи симфонічної драматургії, оперні жанри.

Тема 7. Романтизм в музиці (XIX ст.).

Принципи музичного романтизму: авторська індивідуалізація. Культ «малої» форми: Ф.Шопен, Р.Шуман, Ф.Шуберт. Розвиток симфонізму: програмна симфонія (Г.Берліоз, Ф.Ліст). Оперне мистецтво: Італія (Дж. Россіні, В.Белліні, Г.Доніцетті) та Франція (Дж.Мейербер, Ш. Гуно, Ж. Бізе, Ж. Масне). Оперна реформа Р.Вагнера («музична драма», «суцільна музика»). Еволюція італійської опери другої половини XIX ст. -Дж. Верді. Оперний веризм: П.Маскані, Р.Леонкавалло, У. Джордано, Дж. Пучіні. Пізній романтизм: Й. Брамс та А.Брукнер. «Fin de siècle» та постромантична музика: К. Сен-Санс, Е. Гріг, Г. Малер, Р. Штраус.

Тема 8. Музичні напрямки наприкінці XIX-XX ст.

Імпресіонізм: Г.Форе, К. Дебюссі, М. Равель. Експресіонізм: «нововіденська школа» (А. Шенберг, А. Берг, А. Веберн). Неокласицизм: Феруччо Бузоні та маніфест “Новий класицизм”, О. Респігі, П. Хіндеміт, К. Орф. Англійська музична школа: Б. Бріттен. Французька музика XX ст.: А. Онеггер, Ф. Пулленк, О. Мессіан, П. Булез. Музичний авангард: конкретна музика, серіалізм, алеаторика, пuanтилізм, сонорика (К. Штокхаузен, Л. Ноно, Л. Беріо, П. Шеффер, К. Пендерецький). Музичний мінімалізм (Ла Монте Янг, Террі Райли, Майл Найман).

Тема 9. Історія російської музики.

Російська народна музика пісні, частушки. М. Глінка – класик російської музичної культури. Жанр романсу в російській музичній культурі. Композитори «Могутньої купки» - М.П. Мусоргський, М.А. Римський–Корсаков, П. Бородін. Творчість П.І.Чайковського. Романтизм в російській музичній культурі – С.В.Рахманінов. Еволюція творчості О.Скрябіна. І.Ф. Стравінський - жанри творчості. Російська музика радянського періоду Д.Д.Шостакович, С.С. Прокоф'єв. Музичний авангард: А. Шнітке, Е.Денисов, С. Губайдуліна, Л.Десятников, В. Маноцков, Д. Курляндський.

Тема 10. Історія української музики.

Українські народні календарно-обрядові пісні та думи. Народний інструментарій. М.Дилецький «Мусікійська граматика». Становлення професійної музики в Україні (XVII - XVIII ст.) – Д.Бортнянський, М.Березовський, А.Ведель. М.Гулак-Артемовський «Запорожець за Дунаєм». Значення творчості М.Лисенка для становлення української музики. Традиції М.Лисенка в творчості його послідовників —М. Аркаса, К. Стеценка, М. Леонтовича. Л.Ревуцький та Б. Лятошинський - класики української композиторської школи. Жанрові, стилеві особливості, тематика творчості. В.Сильвестров, М.Скорик, Є.Станкович, І.Карабиць, Л.Дичко – композитори-класики новітньої української музики. “Нова музика” – Г. Гаврилець, В. Рунчак, К. Цепкаленко, Ю. Гомельська. Жанрові та стилеві особливості української музичної культури.

Курс «Історія театру та основи акторської майстерності»

Тема 1. Становлення театру у культурі Давнього Світу.

Визначення первинних театральних форм. Елементи театральності в обрядах та ритуалах первісної культури. Театральний синкретизм. Особливості театру давніх цивілізацій. Театр Давньої Індії. Театр Давньої Японії. Театр Давнього Китаю. Праслов'янський театр.

Тема 2. Зародження античного театру, його характеристика та особливості.

Виникнення початкових форм театру. Походження трагедії та комедії.

Особливості давньогрецького театру: театральні будівлі, костюми, маски, будова театральної трупи. Давньогрецька драматургія. Есхіл, Софокл, Евріпід, Аристофан. Театр епохи еллінізму. Давньоримський театр. Специфічні особливості. Народна драма в Римі часів республіки: міми та ателани. Давньоримські драматурги: Плавт, Теренцій. Комедія-тогата. Театр Риму часів імперії: паліата, міми та пантоміми.

Тема 3. Театр Середньовіччя, періодизація та жанрові особливості.

Особливості західноєвропейського театру часів Середньовіччя.

Гістріони. Літургійна драма. Міракль. Містерія. Мораліте. Приклади драматургії.

Світська драматургія. Майданний фарс.

Тема 4. Формування стилістичних напрямків у театральному мистецтві Модерну.

Розвиток теоретичних зasad театрального мистецтва. Шерідан, Д.Дідро. Просвітницький класицизм, реалізм та сентименталізм в театрі.

Англійський театр. «Комедія норовів», «весела» та «сентиментальна» комедії. Театр «Друрі Лейн». Д.Гаррік. Французький театр. «Комеді Франсез». Бульварні театри. Просвітницька драматургія: Вольтер, Бомарше. Італійський театр. Реформування «комедії норовів». К.Гольдоні. Зародження жанру ф'яби. К.Гоцци. Німецький театр. «Буря і натиск». «Фауст» Гете. Шиллер. Романтизм та реалізм.

Англійський романтизм. Е.Кін. Драматургічна творчість Ч.Діккенса, Б.Шоу. Французький театр. Водевіль: Е.Лабіш, Д.Скріб. Акторські особистості: Ж.Коклен, С.Бернар. Розвиток драматургії: О.Бальзак, Е.Золя, А.Дюма (батько та син), браття Гонкур, Е.Ростан. Російський театр. Зародження національної драматургії. Олександринський театр. Малий театр. Започаткування МХАТ. Оперний та Великий («Большой») театри.

Тема 5. Українська театральна культура: загальна характеристика та особливості.

Особливості театру часів Русі-України. Скоморохи. Княжий театр.

Український «бароковий» театр. Український шкільний театр. Українські інтермедії. Українська фольклорна драма. Балаганний театр. Вертеп.

Кріпацький театр. Аматорський театр. Національний обрядовий театр. Драма «Цар Максиміліан».

Створення національної драматургії: І.Котляревський, Г.Квітка. Діяльність театральних антрепренерів. Полтавський та Харківський театри. Видатні актори доби: М.Щепкін, Л.Млотковська, К.Соленик. Український музично-драматичний театр. Театр у Галичині.

Особливості театру корифеїв. «Чудова сімка»: М.Кропивницький, М.Старицький, М.Заньковецька, П.Лисенко та три брати Тобілевичі (Карпенко-Карий, М.Садовський та П.Саксаганський). «Шароварний» театр.

Драматургія українського авангарду: Леся Українка, І.Франко, В.Винниченко, М.Вороний, М.Куліш. Театр Леся Курбаса.

Радянський український театр. Видатні актори доби: А.Бучма, Г.Юра, Н.Ужвій. «Політичний» театр. Відповідна драматургія: І.Кочерга, І.Корнійчук.

Сучасні тенденції та перспективи українського театру.

Курс «Історія кіно і телебачення»

Тема 1. Характеристика ключових етапів розвитку європейського кіномистецтва.

Причини популярності та швидкого розповсюдження кінематографу. Естетика німого кіно. Кінематограф братів Люм'єр. Жорж Мельес – творець кінематографічного спектаклю. Д.-У. Гріффіт – «Шекспір екрану» – і його внесок у світове кіномистецтво. Ч. С. Чаплін і його фільми. Бастер Кітон – «людина з кам'яним обличчям». Німецький кіноекспресіонізм. Німецький неоромантизм. «Каммершпіле». Поява «чорного фільму». Італійський неorealізм. Японський вплив на європейський кінематограф. Французька «Нова хвиля» і її екранні варіанти. «Вільне кіно» у Великобританії. Близькучий зліт італійського кіно (Ф. Фелліні, М. Антоніоні, П.-П. Пазоліні, Б. Бертолуччі). Кіно морального неспокою у Польщі. Чеська «нова» хвиля. «Угорське диво». Молоде німецьке кіно. Оберхаузенський маніфест. Постоберхаузенська група.

Тема 2. Становлення авангардизму та особливості його прояву у кіномистецтві.

Французький «Авангард» – імпресіонізм (Ж.Ренуар), сюрреалізм (Л.Бунюель), «чисте кіно» (Р.Клер). «Радянський авангард» – пошуки і відкриття. Новаторські експерименти Д. Вертова. Творчість С.Ейзенштейна. Естетика «монтажу атракціонів». ФЕКС (Г. Козинцев і Л.Трауберг).

Тема 3. Основні тенденції у розвитку сучасного світового кіно.

Принципи комерційної культури. Незалежне виробництво кінофільмів. Комерційні малобюджетники. Загальні риси ідейно-незалежного кіно. Контр-кіно як опозиція Голівуду. Авторське кіно. Третє кіно.

Кіно постмодернізму (Годар, П.Гринуэй, Д. Лінч, К.Тарантіно). Кліпові елементи кіно. Експерименти З. Рибчинського. «Догма 95» Ларса фон Трієра.

Кидаючи виклик Голівуду: кіномистецтво країн Азії і Латинської Америки. Кіно Китаю та Південної Кореї: національна самобутність та вплив американських традицій.

Активізація використання інформаційних технологій у кіно. Використання міфологічних та середньовічних сюжетів в сучасному кіно. Треш-кіно. Кіберпанк. Готичне кіно.

Курс «Культура ХХ століття»

Тема 1. Культура ХХ ст. як феномен.

Феномен культури ХХ ст. Проблема початку культури ХХ ст. Філософські джерела культури ХХ ст. (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, А. Бергсон, Б. Кроче). Основні культурні джерела ХХ ст. Наука і техніка ХХ ст. та їх вплив на розвиток культури у ХХ ст. Психоаналіз та його вплив на культуру та мистецтво ХХ ст.

Соціоінтентна і гомоінтентна парадигми у культурі ХХ ст. Бінарність і амбівалентність у культурі ХХ ст. Культура і контркультура у ХХ ст. Раціональне та ірраціональне у культурі ХХ ст. Міфотворчість у культурі ХХ ст. Елітарна та масова культура у ХХ ст. Поняття світовідношення у шпенглеровській культурфілософії. Феноменологічні виміри світовідношення ХХ ст.

Основні естетичні принципи культури ХХ ст.: ексцентрика, еквілібрізм, дивовижність, маскарадність, іронія, гра, теургія.

Сутність модернізму. Традиційне та модерністське. Вплив декадансу і символізму кінця XIX – поч. ХХ ст. на культуру ХХ ст. Символізм і вичерпаність «проекту модерну» в естетиці. Символ і почуття в культурі. Нові художні мови в мистецтві. Антропологічні тенденції модернізму. Модернізм як «революція у мистецтві». Філософсько-естетичні концепції модернізму (Т. Адорно, Г. Маркузе та ін.). Зміни в культурі повсякденності.

Тема 2. Основні течії мистецтва ХХ ст.

Авангардизм та його основні напрямки у мистецтві ХХ ст. Авангард як пошуки стилю. Перцептивна революція: ідея та образ багатовимірного світу.

Абстракціонізм та його форми. Кубізм та експресіонізм: «вибух» буття, свідомості, образу. Експресіонізм в літературі, образотворчому мистецтві, театрі та кінематографії. Перверсія реальності у культурі та мистецтві ХХ ст. (натурализм, сюрреалізм, гіперреалізм, «найвне мистецтво» тощо).

Реалістичне мистецтво в культурі ХХ ст. Гуманістичні тенденції в мистецтві ХХ ст. Атрибути «нового гуманізму» і культ культури. Абсурд у культурі та мистецтві ХХ ст. Маразмування як десакралізація сенсу та сакралізація абсурду. Поп-арт: мова речей. Розвиток музики, кіно, театру в ХХ ст. Пошук нових форм. Художня мова музичного авангарду.

Тема 3. Соціально-історичні та художні перспективи культури в ХХ – ХХІ століттях

Специфіка культури тоталітарних систем. Тоталітарні міфи. Тоталітарне мистецтво в нацистській Німеччині, сталінському СРСР та фашистській Італії. Роль масових культурних акцій у створенні тоталітарного міфи. Естетика боротьби в тоталітарному мистецтві. Топіка «радості життя». Культурно-антропний пафос в тоталітарному мистецтві. Культура протесту в тоталітарному мистецтві.

Поняття масового суспільства. Основні філософські концепції масового суспільства (Г. Лебон, Х. Орtega-i-Гасет, Е. Канетті). Основні риси культури масового суспільства. Конформізм і контркультура. Молодіжна субкультура другої половини ХХ ст. Феномен перформансу. Культура і контркультура. Глобальні процеси в сучасній культурі. Проблема мультикультуралізму. Проблема міжкультурної комунікації.

Основні риси культури постмодернізму. Філософія постструктуралізму та «антиестетика» (Ж. Лакан, Р. Барт, Ж. Дерріда, Ж. Бодрійар, Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Дельоз, Ф. Гваттари, У. Еко та ін.). Культурні тексти як предмет відображення. Постмодерністське мистецтво. Витвір мистецтва як мережа аллюзій. Розповсюдженість компіляцій і цитування. Текст і гіпертекст. Вплив Інтернету на сучасну культуру та мистецтво. Кіберпростір і «віртуальне» мистецтво.

Питання до державного іспиту з історії культури для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 034 Культурологія

1. Загальна характеристика Первісної доби як історичного типу культури.
2. Особливості первісних форм вірувань.
3. Особливості первісного мистецтва.
4. Характерні риси цивілізацій Давнього світу.
5. Цивілізації Давнього Єгипту та Месопотамії: порівняльний аналіз.
6. Культура Давнього Китаю та її характерні риси.
7. Особливості культури Стародавньої Індії.
8. Сучасність та культурна спадщина стародавніх цивілізацій.
9. Поняття «античний світ» та особливості світосприйняття давніх греків.
10. Культурологічні особливості художньої культури античної Греції.
11. Особливі риси культури Давнього Риму.
12. Поняття Середньовіччя. Становлення середньовічної культури у країнах Західної Європи.
13. Загальні риси культури західноєвропейського Середньовіччя.
14. Відродження як культурологічна епоха та її сутність.
15. Новий час як тип західноєвропейської культури.
16. Співвідношення епохи Відродження і Реформації.
17. Протиріччя у характері культури XVII сторіччя.
18. Ідеологія епохи Просвітництва та її культура.
19. Класицизм та романтизм як стилюві напрями західної культури кінця XVIII – початку XIX століття.
20. Реалізм як новий тип художньої концепції світу.
21. Порівняльний аналіз універсалістських та локальних концепцій культурно-історичного процесу.
22. Ідея культурно-історичного прогресу у філософській системі Г. Гегеля.
23. Суспільно-економічна формация як критерій виділення історичного типу суспільства у марксизмі.
24. Типологія культури у концепції К. Ясперса.
25. М.Я. Данилевський та його концепція культурно-історичного процесу.
26. Культурно-історична монадологія О.Шпенгlera.
27. Теорія «локальних цивілізацій» у концепції А. Тойнбі.
28. Культурно-історичний процес та концепція суперсистем П. Сорокіна.
29. Особливості історичної типології культури С. Хантінгтона і Ф. Фукуями та зміна культурологічної парадигми.
30. Особливості культури кам'яної доби на території України.
31. Характерні риси трипільської культури.
32. Давньослов'янська культура і сучасність.
33. Особливості становлення культури Русі-України.
34. Літературні пам'ятники Русі-України.
35. Особливості мистецтва Русі-України.
36. Характеристика культури України у польсько-литовську добу.
37. Українська культура періоду Галицько-Волинського князівства.
38. Культура козацтва та його роль у становленні української культури.

39. Гуманістичні ідеї Ренесансу в українській культурі.
40. Розвиток художньої культури України у XIV–XVI ст.
41. Наука та освіта в України в XVI– XVII ст.
42. Особливості українського бароко.
43. Генезис та періодизація українського Відродження (кінець XVIII ст. – початок XIX ст.)
44. Особливості романтизму в українській культурі.
45. Особливості культури українського Просвітництва.
46. Особливості культури українського Відродження (XIX ст.).
47. Реалістичний напрямок в літературі та театрі України.
48. Модернізм в українській культурі.
49. Культура України в радянський час.
50. Актуальні проблеми сучасного етапу розвитку української культури.
51. Особливості художнього мистецтва Давнього світу.
52. Особливості архітектури та скульптури античної Греції.
53. Особливості архітектури та скульптури античного Риму.
54. Художнє мистецтво Середньовіччя.
55. Гуманістичні ідеали Ренесансу та їх відображення у мистецтві.
56. Основні стилістичні напрями мистецтва Модерну.
57. Нові напрями у західній культурі кінця XIX століття.
58. Особливості розвитку мистецтва XX століття.
59. Соціально-історичні умови виникнення романтизму в музиці.
60. Формування класичної музики XVIII століття.
61. Особливості музичної культури XX століття.
62. Періодизація стилів в музичній культурі.
63. Музичні жанри та історичні форми побутування музики.
64. Основні етапи української музичної культури.
65. Становлення театру у культурі Давнього світу.
66. Зародження античного театру, його характеристика та особливості.
67. Театр Середньовіччя, періодизація та жанрові особливості.
68. Формування стилістичних напрямів у театральному мистецтві Модерну.
69. Українська театральна культура: загальна характеристика та особливості.
70. Характеристика ключових етапів розвитку європейського кіномистецтва.
71. Становлення авангардизму та особливості його прояву у кіномистецтві.
72. Основні тенденції у розвитку сучасного світового кіно.
73. Культура ХХ ст. як своєрідний феномен. Людина як «символічна тварина».
74. Основні течії мистецтва ХХ ст. Синтез мистецтв.
75. Соціально-історичні та художні перспективи культури ХХ–XXI століття.

**Список рекомендованої літератури
Курс «Історія зарубіжної культури»**

1. Античность как тип культуры / А.Ф. Лосев, Н.А. Чистякова, Т.Ю. Бородай и др. М.: Наука, 1989. 336 с.
2. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и ренессанса. М:ЭКСМО. 2014. 704 с.
3. Боннар А. Греческая цивилизация. В трех томах. М.: Искусство, 1991-92.
4. Вачьянц А.М. Введение в мировую художественную культуру. 5-е изд. М.: Айрис-пресс, 2009. 224 с.
5. Вачьянц А.М. Древняя Греция. Древний Рим. 9-е изд. М.: Айрис-пресс, 2012. 232 с.
6. Вачьянц А.М. Западноевропейское средневековье. 8-е изд. М.: Айрис-пресс, 2012. 136 с.
7. Вачьянц А.М. Ренессанс. 5-е изд. М.: Айрис-пресс, 2009. 104 с.
8. Всеобщая история искусств. В 6-ти томах. Под ред. А.Д.Чегодаева. М.: Гос изд. Искусство, 1956-1966.
9. Гнедич П.П. Всеобщая история искусств: Живопись, скульптура, архитектура. М.: ЭКСМО, 2012. 608 с.
10. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры. М.: Искусство, 1984. 350 с.
11. Гриненко Г.В. Хрестоматия по истории мировой культуры. М.: Юрайт, 1999. 669 с.
12. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. В трех выпусках. М.: Искусство, 1985-1993.
13. История мировой культуры (мировых цивилизаций) / Под ред. Г.В. Драча. Изд. 4-е. Ростов-на-Дону, Феникс, 2005. 544 с.

14. Історія світової культури: Навч. посібник. Вид. 4-е, стереотип. К.: Либідь, 2003. 368 с.
15. Історія світової культури. Культурні регіони: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2000. 520 с.
16. Історія світової культури: Навч. пособник / Л.Т. Левчук, В.С. Грищенко, В.В. Єфименко, В.І. Панченко, О.В. Шинкаренко. Керівник авт. колективу Л.Т. Левчук. 3-те вид., стереотип. К: Либідь, 2000. 368 с.
17. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посібник. Вид. 2-ге, стереотип. / Ю.В. Павленко. Відп. ред. та автор вст. слова С. Кримський. К.: Либідь, 1999. 360 с.
18. Караськова О.В. Средние века. Возрождение. СПб.: КОРОНА прнт, 2003. 416 с.
19. *Культурология. Культура в истории и история культуры: Учебник для высших учебных заведений /МОН Украины. Одесский национальный морской университет; авт. кол.: Е.К. Соболевская, К.В. Ушакова, И.В. Сумченко и др.; [под ред. Л.В. Шеенко]; В 2 т. Одесса, 2016.*
20. Культурология. История мировой культуры / Под ред. проф. А.Н.Марковой. М.: ЮНИТИ, 2003.600 с.
21. Культурология. Краткий тематический словарь. Под ред. проф. Г.В.Драч, проф. Т.П.Матяш. Ростов-на-Дону, Феникс, 2001. 192 с.
22. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посібник / За заг. ред. А.В.Яртися. Львів: Світ, 1994. 496 с.
23. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима / Винничук Л. Пер. с польск. В.К. Ронина. М.: Высш. шк., 1988. 496 с.
24. Очерки по истории мировой культуры (культурология). Учеб. пособие / Под ред. В.А. Головашина Тамбов: Из-во ТГТУ, 2002. 180 с.
25. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури: Навч. посібник для студ. техн. вузів.4-е вид., випр. і доп. К.: Знання, 2000. 359 с.
26. Словник античної міфології / Уклад. І.Я. Козовик, О.Д. Пономарів. К.Наукова думка, 1985. 236 с.
27. Срабова О.Ю. Древний мир: Первобытное общество. Месопотамия. Древний Египет. Эгейский мир. Древняя Греция. Древний Рим. СПб.: КОРОНА прнт, 2010. 352 с.
28. Срабова О.Ю. Новое время. Западная Европа XVII – XIX вв.: Учеб. пособие / Под ред. Ю.В. Лобановой. СПб.: КОРОНА прнт, 2004. 432 с.
29. Тейлор Э.Б. Первобытная культура. М.: Политиздат, 1989. 573 с.
30. Токарев С.А. Ранние формы религии. – М.: Политиздат, 1990. 622 с.
31. *Ушакова К. В., Ушакова Ю. А. Введение в историю зарубежной культуры: Учебное пособие. – Одесса: Изд-во ОНУ им. И.И. Мечникова, 2015. 182 с.*
32. Цивилизации Древнего мира / Ф. Перуден. Пер. с фр. Ю. Гусев. М.: Махаон, 2005. 126 с.
33. Яковец Ю.В. История цивилизаций. Учеб. пособие для студ. гуманит. вузов.2- изд., перераб. и допол. М.: ВЛАДОС, 1997. 352 с.
34. Фрезер Дж. Золотая ветвь: Исследование магии и религии: В 2 т. / Пер. с англ. М. Рыклина. М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 2001.
35. *Навчально–методичний матеріал по курсу «Історія зарубіжної культури». Електрон.ресурс: http://philosof.onu.edu.ua/local/lib_method_page.php#ushakova*

Спецкурс «Типологія і хронологія культури»

1. Бистрицький Є. Конфлікт культур та філософія толерантності // Журнал «Ї». 2002. № 25. С. 130–150.
2. Бойченко І., Хамітов Н. Культура // Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (гол.ред.) та ін. К.:Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. С.313-314.
3. История философии и культура / (В.С.Горский, Ю.В. Кущаков, В. Ферстериdr.; Отв. ред. А.Т. Гордиенко); АНУССР, Ин-т философии. К.: Наукова думка, 1991. 284 с.
4. История философий: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як мета антропології: Навчальний посібник / заред. Н. Хамітова. К.:КНТ, 2016. 396 с.
5. Категории философии и категории культуры: научное издание / М. А. Булатов [и др.]. К.: Наукова думка, 1983. 343 с.
6. Короткий енциклопедичний словник з культури / Корінний М.М., Шевченко В.Ф. ; відп. ред. Шевченко В.Ф К.: Україна, 2003. 383 с.
7. Культура. Ідеологія. Особистість.: Методолого-світоглядний аналіз / Губерський Л., Андрушченко В., Михальченко М. 2-е вид. К.: Знання України. 2005. 580 с.
8. Сінькевич О.Б. Основи культурології: Підручник. – К. – Львів: ІнЮре, 2009. 312 с.
9. *Ушакова К.В. Типологія та хронологія культури. Одеса: Астропrint, 2009. 64 с.*
10. *Навчально–методичний матеріал по курсу «Типологія і хронологія культури». Електронний ресурс: http://philosof.onu.edu.ua/local/lib_method_page.php#ushakova*

Курс «Історія української культури»

1. Акимович Є.О. Українська культура в історичному вимірі (ІХ - XVII ст.). Одеса: Маяк, 2009, 496 с.
2. *Білянська О.Ю. Киево-Могилянская Академия как источник формирования идей Г.Сковороды // Суспільна місія класичного університету в сучасному світі. Дніпро: ДНУ імені Олеся Гончара, 2018.*
3. Богуцький Ю. П., Андрушченко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л.М. Українська культура в європейському контексті. К.: Знання, 2007. 307 с.
4. Бокань В. А. Історія культури України. К.: МАУП, 2002. 256 с.

Курс « Історія образотворчого мистецтва»

1. Білик Б.І., Горбань Ю.А., Калакура Я.С.. Історія української та зарубіжної культури. К. Вища шк.: Т-во «Знання», КОО, 1999. 326 с.
 2. Гречко В., Чорний І., Кушнерук., Режко В. Історія світового та української культури. К.: Літера ЛТД, 2006. 480 с.
 3. Дюбі Ж. Доба соборів. Мистецтво та суспільство. 980-1420 pp. К.: Юніверс, 2003. 352 с.
 4. Історія світової культури: Навч. посібник / Л.Т. Левчук, В.С. Грищенко, В.В. Єфименко, В.І. Панченко, О.В. Шинкаренко. Керівник авт. колективу Л.Т. Левчук. З-те вид., стереотип. К: Либідь, 2000. 368 с.
 5. **Ковальова Н., Левченко В. Абсурд та оптика комічного в музичному театрі ХХ-ХХІ ст. // Дóxa / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(33). Одеса: Акватонія, 2020.**
 6. Кривач Д.П., Овсяйчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. Навчальний посібник: У 3-х ч. Львів. Світоч. 2004–2008.
 7. Лобас В.Х. Українська і зарубіжна культура: навчальний посібник. К.: МАУП, 2000. 224 с.
 8. Панфілова Т.О. Історія мистецтва: навчально-методичні рекомендації. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005.24 с.
 9. Українське мистецтво у полікультурному просторі : Навчальний посібник / О. П. Рудницька, В. О. Смікал, Ю. В. Грищенко, В. І. Березан, М. П. Лещенко; В.о. АПН України; За ред. О. П. Рудницької. К. : ЕксоД, 2000. 208 с.

10. Серія журналів–альбомів «Великие художники. Их жизнь, творчество и вдохновение». 2003. 150 випусків.

Курс «Історія музики»

1. Бодак Я., Бодак Я., Соловей Л. Українська та зарубіжна музичні літератури: Методичний посібник – конспект. Вінниця: Нова книга, 2011.
2. Гукова В. В. Світова музична література. Перший рік навчання. К.: Мелосвіт, 2006. 285 с.
3. Дідич С. Історія західноєвропейської музики: навчальний посібник. Кіровоград, МОН України, 2005. 226 с.
4. Зав'ялова О. Історія західноєвропейської музики: навчальний посібник. Суми: Сумський державний педагогічний університет ім. А. Макаренка, 2003. 72 с.
5. Зарубіжна музична література ХХ століття. Курс лекцій. Навчальний Посібник / Упор. Л.М.Огнівенко. Умань: ВПЦ “Візаві”, 2010.
6. Зінкевич О. Музична критика: теорія і методика: Навчальний посібник / Зінкевич О., Чекан Ю. Чернівці: Книги - ХХІ, 2007. 424 с.
7. Казак І. І. Світова музична література. Ч. 1 - 3 / І.І.Казак. К.: Мелосвіт, 2008. 187 с.
8. Казак І. Українська музична література: в 3 ч. Рівне, 2007.
9. Капліченко-Ілюк Ю. Історія світової музики. Чернівці: Місто, 2015. 240 с.
10. Кияновська Л. Українська музична культура. К.: Алерта, 2008. 344 с.
11. *Ковальова Н., Левченко В. Абсурд та оптика комічного в музичному театрі XX-XXI ст. // Добъса / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(33). Одеса: Акваторія, 2020. С. 149-157.*
12. *Ковальова Н., Левченко В. Межі смішного: провокація як трансгресія (на матеріалах музично-драматичного мистецтва) // Добъса/Докса: Зб. наук. праць з філософії та філології. Вип. 1 (31). Одеса, 2019.*
13. *Ковальова Н., Левченко В. Сакральное и мусическое: от мистерии к опере // Добъса / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(29). Про сакральне - 1. Одеса: Акваторія, 2018. С. 142-156.*
14. *Левченко В. Братство святителя Фотия и галликанская литургия // Добъса / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 2 (30). Про сакральне - 2. Одеса: Акваторія, 2018. С. 33-39.*
15. *Левченко В. В поисках себя: о характерных признаках оперного наследия В. А. Моцарта // Добъса / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 2 (28). Пам'ять та забуття. Одеса: Акваторія, 2017. С. 105-114.*
16. Медриш І. Світова музична література: підручник. Вип. 1. Чернівці: «Місто», 2016. 280 с.
17. Медриш І. Світова музична література: підручник. Вип. 2. Чернівці: «Місто», 2020. 448 с.
18. Савицька Н. Хронос композиторської життєтворчості / Львівська національна музична академія М.В. Лисенка. Львів: Сполом, 2008. 320 с.
19. Фількевич Г.М. Всеєвітня історія музики / Навчальний посібник. К.: Стилос, 2006. 71 с.
20. Харонкурт Н. Музика як мова звуків. Шлях до нового розуміння музики / Пер. з нім. Георгій Курков. Суми: Собор, 2002. 184 с.
21. Hagel, S. Ancient Greek Music: A New Technical History. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2010. 360 p.
22. Taruskin R. Oxford History of Western Music. Vol 1, 2. Oxford University Press, 2009. 3856 p.

Курс «Історія театру»

1. Античний театр: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів мистецтв і культури / Наук. ред. Р. Я. Пилипчук. К.: АртЕк, 2004. 208 с.
2. Білан Т. Історія театру: навчальний посібник. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. 94 с
3. Броккет О. Г., Гілді Ф. Г. Історія театру (10-те видання) / Пер. з англійської. Львів: Літопис, 2014. 730 с.
4. Клековкін О. THEATRICA: Лексикон / ПСМ НАМ України. К.: Фенікс, 2012. 800 с.
5. Корніenko Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук (Картини світу. Ціннісні орієнтації. Мова. Прогноз). Київ: Факт, 2000. 160с.
6. Наконечна О.В. Детермінанти створення і втілення сценічного образу в театральному мистецтві. Одеса: Астропрінт, 2006. 248 с.
7. Паві П. Словник театру: пер. с фр. / Наук. ред. Володимир Клековкін; Пер. Маркіян Васильович Якубяк. Львів: Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2006 . 639 с.
8. Рудницька О.П. Український театр // Рудницька О.П. Українське мистецтво у полікультурному просторі: Навчальний посібник. К.: ЕКС Об, 2000. 208 с.
9. Театр: історія, теорія, практика. Збірник статей / Переклад з польської. Львів, 2013. 204 с.
10. Український тлумачний словник театральної лексики / В. В. Дятчук, Л. І. Барабан; Всеукр. т-во "Просвіта" ім. Т.Шевченка, Ін-т укр. мови НАН України. 2-е вид. переробл. і доповн. К.: Вид. центр "Просвіта", 2002. 151 с.

Курс «Історія кіно»

1. Брюховецька Л.І. Кіномистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Логос, 2011. 391 с.
2. Зубавіна І. Б. Екранна культура: засоби моделювання художньої реальності (час і простір у кінематографі). К., 2006. 272 с.
3. Зубавіна І. Б. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті / Акад. мистец. України, Інст. пробл. сучасного мистец. К.: Фенікс, 2007. 304 с.
4. Кіномистецтво // Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К.: ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А — Л. С. 479.
5. Культурологія: Навчальний посібник / Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Кондратюк А. Ю. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.
6. Мисливський В. Кіно словник. Харківський державний університет мистецтв, 2007. 528 с.
7. Нариси з історії кіномистецтва України / ПСМ АМУ; Ред.- упоряд. І. Б. Зубавіна; Наук. ред. В. Л. Скуратівський, О. С. Мусієнко; Редкол.: В. Д. Сидоренко (голова), І. Д. Безгін, В. Г. Горпенко та ін. К.: Інтертехнолоджія, 2006. 864 с.: іл.
8. Яськів О. Вечір з кіно. Харків: Фоліо, 2018. 528 с.

Курс «Культура ХХ століття»

1. Бистрицький Е., Зимовець Р., Кобець Р., Пролесев С. Ідея культури: виклики сучасної цивілізації. К.: Альтерпрес, 2003. 192 с.
2. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. К. : Основи, 1998. 320 с.
3. Вирмо А., Вирмо О. Мэтры мирового сюрреализма. – СПб: Академический проект, 1996. 277 с.
4. Голомшток И.Н. Тоталитарное искусство. М.: Галарт, 1994. 296 с.
5. Кнабе Г.С. Феномен рока и контркультура // Вопросы философии. 1990. №8. С.39-61.
6. Коваленко А.В. Культура и массовая коммуникация. М.: Наука, 1986. 301 с.
7. Козловски П. Культура постмодерна. М.: Республика, 1997. 240 с.
8. Культурология, ХХ век: Антология. М.: Юрист, 1995.703 с.
9. Курсанов А.В. Русский авангард: (Исторический обзор): В 3 томах. М.: Новое литературное обозрение., 2003-2010.
10. Любивий Я. Масова культура // Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. К. : Абрис, 2002. 742 с.
11. Людина в цивілізації ХХI століття: проблема свободи. К.:Наук. думка, 2005. 270 с.
12. Милле К. Современное искусство Франции. Минск: Пропилеи, 1995. 336 с.
13. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. К.: Основи, Дніпро, 1993. 415 с.
14. Омельченко Е. Л. Молодежные культуры и субкультуры = Youth Cultures and Subcultures. М. : Ин-т социологии РАН, 2000.261 с.
15. Орtega-i-Gasset X. Вибрані твори. К.: Основи, 1994. 424 с.
16. Полевой В. М. Двадцатый век. Изобразительное искусство и архитектура стран и народов мира. М.: Советский художник, 1989. 456 с.
17. Полевой В.М. Искусство XX века. 1901-1945 (Малая история искусств). М.: Искусство 1991. 304 с.
18. Попович М. Модерн і постмодерн: філософія і політика // Дух і Літера. 2002. № 9–10. С. 467–490.
19. Сауленко Л.Л. Мы наш, мы новый миф построим....: мифологемы тоталитарного искусства. О. : Астропринт, 2001. 184 с.
20. Сауленко Л. Л. Введение в культуру ХХ века краткий очерк. О. : Астропринт, 2002. 72 с.
21. Сінькевич О. Б. Соціальні практики масової культури: ідентифікаційний дискурс : монографія / М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ, 2015. 359 с.
22. Сноу Ч. Две культуры. – М.: Прогресс, 1973. 144 с.
23. Сторі Д. Теорія культури та масова культура. Харків : Акта, 2005. 360 с.
24. Тойнбі А. Дослідження історії : у 2 томах / пер. з англ. В. Шовкуна. Київ : Основи, 1995.
25. Турчин В. По лабиринтам авангарда. М.: МГУ, 1993. 247 с.
26. Фройд З. Вступ до психоаналізу / Перекл. з німецької: П. Таращук. Харків: КСД, 2015. 480 с.
27. Шпенглер О. Закат Європи: В 2 т. / Пер. с нем. И.И.Маханькова. М.: Айрис-пресс, 2003.

Система та критерії оцінювання державного іспиту з історії культури першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 034 Культурологія

Система оцінювання

Державний іспит з історії культури проводиться у вигляді усного опитування. Студент отримує білет, який містить три усних питання. Розподіл кількості усних питань з кожної дисципліни у загальному обсязі відповідає розподілу цих дисциплін за кількістю годин у навчальному плані підготовки бакалавра.

Оцінка результатів здобувача визначається на основі 100-балльної шкали.

За кожну правильну відповідь на питання білету здобувач отримує від 1 до 100 балів. За додаткове питання здобувач отримує від 1 до 100 балів. Підсумкова оцінка виставляється як середнє арифметичне оцінок за 3 основних питання та 1 додаткового. Максимально

здобувач має можливість отримати 100 балів.

Критерії оцінювання

На оцінку «відмінно» (90-100 балів) заслуговує відповідь, яка виявляє всебічне й глибоке знання матеріалу з обраної спеціальності, в тому числі, ґрунтовні знання першоджерел та теоретичних розвідок. Ця оцінка передбачає також вільну орієнтацію вступника у загальній проблематиці з історії культури. Відповіді на всі питання білета, додаткові запитання та питання стосовно наукового дослідження повинні мати повний, вичерпний характер.

Оцінка «добре» (75-89 балів) передбачає наявність основних знань в обсязі навчальної програми відповідної спеціальності, знань основних джерел та матеріалів із додаткової літератури, головних проблем обраного напряму.

Оцінка «задовільно» (60-74 бали) означає, що здобувач посередньо володіє знаннями в обсязі навчальної програми, знає основні першоджерела, обізнаний із проблематикою обраного фаху, але не завжди може застосувати ці знання при аналізі матеріалів.

Оцінка «незадовільно» (35-59 балів) виставляється при недостатності чи відсутності знань першоджерел та основних проблем з історії культури.

Максимально здобувач має можливість отримати 100 балів. Отримані студентом бали з Державного іспиту конвертується як в 100-балльну шкалу, так в шкалу ECTS і національну 5-балльну шкалу (табл. 1).

Таблиця 1

Сума балів, яку отримав студент при складанні усного державного іспиту (національна шкала)	Сума балів, яку отримав студент при складанні усного державного іспиту Стобальна шкала (опитування)		Конвертація суми балів, яку отримав студент при складанні усного державного іспиту ECTS	
5 «відмінно»	90-100		A «відмінно»	
4 «добре»	85-89 «дуже добре»	75-84 «добре»	B «дуже добре»	C «добре»
3 «задовільно»	70-74 «задовільно»	60-69 «допустимо»	D «задовільно»	E «допустимо»
2 «незадовільно»	35-59 незадовільно можливістю повторного складання	0-34 Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	FX незадовільно з можливістю повторного складання	F незадовільно з обов'язковим повторним курсом